

ASTURYA'DA İSYAN

BÜTÜN OYUNLARI 1

3. BASKI
ÇEVİRİ: AYBERK ERKAY

♥ can
modern

ALBERT CAMUS
ASTURYA'DA İSYAN
DÖRT PERDELİK OYUN
BÜTÜN OYUNLARI I

Can Modern

Asturya'da İsyân, Albert Camus

Fransızca aslından çeviren: Ayberk ErKay

Révolte dans les Asturies

© 1962, Éditions Gallimard, Paris

© 2015, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2015

3. basım: Aralık 2024, İstanbul

Bu kitabın 3. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Şirin Etik

Editör: Ayça Sezen

Düzeltili: Burçak Başpınar, Aylin Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Yıldız Mücellit Matbaacılık ve Yayıncılık San. Tic. A.Ş.

Maltepe Mah., Gümüşsuyu Cad., Dalgıç Çarşısı, No:3/4

Zeytinburnu/İstanbul, Tel: (212) 613 17 33 Fax: (212) 5013117

Sertifika No: 4605

ISBN 978-975-07-2414-5

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

ALBERT CAMUS
ASTURYA'DA İSYAN
DÖRT PERDELİK OYUN
BÜTÜN OYUNLARI 1

1957 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

Fransızca aslından çeviren

Ayberk Erkey

Albert Camus'nün Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Yabancı, 1981

Mutlu Ölüm, 1991

Tersi ve Yüzü, 1992

Yolculuk Günlükleri, 1993

İlk Adam, 1994

Yaz, 1994

Başkaldıran İnsan, 1995

Düğün / Bir Alman Dosta Mektuplar, 1995

Sürgün ve Krallık, 1996

Sisifos Söyleni, 1997

Veba, 1997

Düşüş, 1997

Caligula / Bütün Oyunları 2, 2015

Yanlışlık / Bütün Oyunları 3, 2015

Sıkıyönetim / Bütün Oyunları 4, 2015

Adiller / Bütün Oyunları 5, 2015

Yaratma Tehlikesi, 2021

ALBERT CAMUS, 1913'te Cezayir'de dünyaya geldi. Cezayir Üniversitesi'nde sürdürdüğü felsefe öğrenimini sağlık nedenleriyle yarıda bıraktı. 1938'de Paris'e gitti, ilk yapıtları *Tersi ve Yüzü* ve *Düğün* bu dönemde yayımlandı. Edebiyat dünyasına asıl girişini, 1942'de yayımlanan *Yabancı* adlı romanı ve *Sisifos Söyleni* adlı felsefi denemesi belirledi. Birbirini tamamlayan bu iki yapıtta, varoluşçu izler taşıyan "saçma" felsefesini geliştirdi. *Başkaldıran İnsan*, *Yaz*, *Sürgün* ve *Krallık* isimli eserleriyle hem edebiyat hem de düşünce alanlarında yetkinliğini kanıtladı. *Mutlu Ölüm* ve *İlk Adam* adlı romanları ölümünden sonra yayımlandı. 1957'de Nobel Edebiyat Ödülü'ne değer görülen ve bugün 20. yüzyıl edebiyat ve düşünce dünyasının en önemli adlarından biri kabul edilen Albert Camus, 1960'ta bir trafik kazasında öldü.

AYBERK ERKAY, Fransız edebiyatı, çağdaş felsefe ve tiyatro kuramları eğitimi aldıktan sonra akademik ve yazınsal çalışmalarını bu alanlarda sürdürdü. Farklı Batı dillerinden çok sayıda edebî eseri dilimize kazandırdı. Arthur Rimbaud, Stendhal, Stéphane Mallarmé, Guillaume Apollinaire, William Blake, Tristan Tzara, Antonin Artaud, Boris Vian, Georges Bataille, Louis-Ferdinand Céline, Bernard-Marie Koltès gibi Batı edebiyatının farklı türlerinde öncülük etmiş isimlerden yaptığı tercümelerin yanı sıra kıyıda kalmış metinler üzerine yaptığı araştırmalar, yazınsal çalışmalar ve incelemelerle alana katkıda bulundu.

Sunuş

“*Asturya’da İsyân* başlarda, oyuncular tarafından (Commedia dell’arte tarzında) işlenmek üzere hazırlanmış boş bir tuval olarak düşünölmüştü. Fakat neticede, oyun metni aramızdan dört kişi tarafından kaleme alındı: Camus, Alger Lisesi’nden iki genç öğretmen: biri bir İngiliz, Bourgeois, diğeri bir Alman, Poignant ve ben. Konu, hareket ve sahneleme, Maison Fichu’nün hemen her köşesinde yapılan çalışmalar süresince bu dört kişi tarafından oluşturuldu... Aradan epey zaman geçmiş olduğundan, bugün bu teşebbüste kimin nasıl bir paya sahip olduğunu tam olarak söylemem mümkün görünmüyor fakat yaşadığımız tartışmaların oldukça verimli ve hararetli geçtiğini söyleyebilirim... Daha ilk andan itibaren, bizi harekete geçiren kişinin tartışmasız olarak Camus olduğunu söylemenin gereği var mı bilmiyorum? Ya da sahip olduğu değere bizleri ortak ettiği için kendisine müteşekkir olduğumuzu? Ve diğeri üç kişi olarak onun izinden giderek bu esere katkıda bulunduğumuzu?.. Hatıramda *Asturya’da İsyân*, Camus’nün insani sefalete karşı savaşmanın yollarını vazgeçmeden sorguladığı, komünizm olduğuna inandığı siyasi doktrinle uyumlu kolektif ve halkçı bir sanat formülü aradığı zamanların ifadesi olarak yer etmiş...”

Cezayir’deki çalışmalarında Camus’ye en fazla desteği gösteren kişilerden biri olan Jeanne Sicard, Francine Camus’ye, *Asturya’da İsyân*’ın yaratılış öyküsünü bu sözlerle aktarıyordu.

Güncel koşulları yansıtan bir propaganda eseri olan *Asturya’da İsyân*, içsavaşın patlak vermeye yüz tuttuğu bir dö-

nemde, 1934'teki işçi isyanının hatırasını canlı tutma gayesi taşıyordu. Camus'nün İspanya'ya ne kadar bağlı olduğunu biliyoruz, köklerinden kaynaklanan bir vatanseverlikle kendini İspanya'ya bağlı hissediyordu; ayrıca İspanya Cumhuriyeti'nin varlığı yüzünden ömrü boyunca bu sadakatinde asla vazgeçmeyecekti. Onun bu duruşu, hiç şüphesiz oyunun gösterimine engel olan dönemin Alger valisinin gözünden kaçmamıştı –ki Camus, hükümetin yasaklama kararının sorumluluğunu kendisine yüklüyordu–.

Camus'nün “bu ortak yaratı denemesindeki” konumunu kesin çizgilerle belirlemek kolay olmasa da (kendi açısından, kesinliği olan yegâne durum, koronun sözlerini kaleme almış olmasıydı. Fakat benim şahsi düşüncem, girişin, II. perdenin III. sahnesinin ve IV. perdenin son bölümünün onun kaleminden çıktığı yönünde) bu belirsizliğin aksine, oyunun yazılma amacı, yazım sürecine ortak diğer yazarlar tarafından belirgin olarak ifade edilmiştir. Seyirciyi harekete dahil etmeyi amaçlayan, trajedinin muhtemel celladı ve kurbanı kılmaya zorlayan sahnelemeye dair ayrıntılar kayda değerdir. Bir anlamda, tamamen farklı süreçlerin getirisi olmakla beraber, Caligula sahne alacak ve aracı kişiler yoluyla seyirciyi kışkırtacak, onu ölümün ve hizmetkârlığın çalınışına sürükleyecektir.

Başoyuncu, halktır ya da daha doğru ifade etmek gerekirse onu temsil eden kişilerdir. Aynı zamanda, radyo aracılığıyla izleyicilerin üzerine çullanan tarihtir. Şarkılar, çığlıklar, ifadeler, patlamalar, söylevler, iddiameler, trompetler, bu unsurların bütünü, seyirciye, olaylara yönelik bütünsel bir yaklaşım ve bakış kazandırmak için kullanılır. Tıpkı Ortaçağ'da olduğu gibi, sahne her yerde ve hiçbir yerdedir; Oviedo'da ve Madrid'de, bir kahvehanede ve mecliste. Aksiyon, kelimenin sinematografik anlamıyla, olayların gelişimine paralel ilerleyen altyazı işlevi görür; öte yandan, isyanın kendisiyle isyanın az ya da çok çarpıtılmış öyküsünün arasındaki ve propagandayla bedensel gerçeklik arasındaki zıtlığın altını ironik bir tavırla çizer.

Ayrıca, oyun, aksaklıklarına rağmen, Brecht tiyatrosunu andırır; trajediden ziyade destana yakındır. Bilindiği üzere, Camus, bir başka ortak yaratı ürünü olan *Sıkıyönetim* hariç, bir daha bu yola girmeyecektir.

Önceleri *Kar*, ardından *Kısa Hayat* ismini taşıyan oyun bu-

günkü ismini o zamanlar Alger Fakültesi'nde hoca olan Jacques Heurgon'a borçludur. Oyunun yazılması 1936 Paskalya'sından önce tamamlanmış, Paskalya tatiline yaklaşan bir tarihte sahnelenmiş ve *Asturya'da İsyân*, daha sonra, birkaç yüz nüsha olarak Charlot tarafından yayımlanmıştır.

ROGER QUILLIOT

Cezayir’de “Emek Tiyatrosu”ndaki dostlara...

Sanchez'e, Santiago'ya, Antonio'ya, Ruiz'e ve Leon'a...

Sahne dekoru seyirciyi içine alır, etrafını sarar, olayları yalnızca dışarıdan görmeye fırsat tanıyan klasik anlayışın aksine, seyirciyi mevcut harekete dahil olmak zorunda bırakır. Seyirci, Asturya'nın başkentinde olanları koltuğundan izleyen kişi değildir, seyirci bizzat Oviedo'dadır ve sahnedeki her unsur, trajedinin merkezini teşkil eden seyircinin yani kendisinin etrafında gelişir. Sahne dekoru, seyirciyi savunmasız bırakacak şekilde tasarlanmıştır. Seyircilerin bulunduğu kısmın her iki yanında Oviedo'nun iki uzun sokağı uzanmakta, sokaklar büyük bir meydana çıkmaktadır. Meydana bakan bir meyhanenin yandan bir kısmı görünmektedir. Salonun ortasında yer alan Bakanlar Kurulu masasının yukarısında Barselona Radyosu'nu temsil eden devasa bir hoparlör bulunur. Olaylar, bulunduğu konum dolayısıyla görmeye ve müdahil olmaya mecbur bırakılan seyirciyi çevreleyen ayrı ayrı mekânlarda gelişir. Dekor tasarımının amacı, 156 numaralı koltukta oturan seyircinin, olayları, 157 numaralı koltukta oturan seyirciden farklı şekilde görmesini sağlamaktır.

BİRİNCİ PERDE

Birinci sahne

Akşam olur; yaz sonudur.

Karanlıktan –seyircilerin arkasından, sol taraftan– bir Santander dağ şarkısı yükselir:

*En el baile nos veremos,
esta tarde, morenuca;
en el baile nos veremos,
y al son de la pandereta,
unos bailes echaremos.¹*

BİR SEYİRCİ

(Salondan) Bravo! Bravo!

Şarkının ezgisi bir akordeoncu tarafından tekrar çalınmaya başlar, bu sırada salonun ışıkları yanar; sokaklardan birinin ucunda, bir kemere yaslanmış bir çocuk şarkıyı söylemeye başlar:

1. (İsp.) Görüşürüz dansta, / Bu akşam, esmer güzelim; / Görüşürüz dansta, / Tefler tıngırdasın, / Biz dans edelim. (Ç.N.)

*Y al son de la pandereta,
unos bailes echaremos.*

BAŞKA BİR ADAM
(*Seyirciler arasından*) Güzel söylüyor velet!

*Akordeoncu, alçak sesle şarkıyı çalarak, yavaş adımlarla
uzaklaşır. Salona bir İspanyol sokağının kendine özgü cur-
cunası hâkim olur.*

BİR KADIN
(*Başka bir kadına*) Ayine mi gidiyorsunuz?

BİLETÇİ
(*Aralarda gezinerek*) Yok mu şansına güvenen! Büyük ik-
ramiye! Sekiz gün sonra çekiliyor.

BİR KADIN
Veremedik beş aydır. Haciz koyduracakmış ev sahibi.

BİLETÇİ
Almazsan çıkmaz! Son biletler! Şansını dene!

BİR KADIN
Hoşça kalın, Tanrı yardımcınız olsun.

*Sahneye fırlayan gazete satıcısı küçük bir çocuk, bağıra ça-
ğırarak seyircilerin etrafında koşturur.*

GAZETECİ ÇOCUK
“Madrid Postası” geldi! “Madrid Postası!” Seçim tahmin-
lerini yazıyor.

BİR ADAM

Eh be çocuk, ta evvelsi günün gazetesini mi okutacaksın millete!

BİLETÇİ

Yok mu şansına güvenen! Çıkamaz deme!

Konuşmalar esnasında akordeoncu meydana doğru yaklaşmaktadır.

BİR SES

(*Sahne arkasından*) Buz gibi buz! Sudan ucuz gel! Buz gibi bunlar!

BİR SES

(*Meydanın karanlıkta kalan kısmında, geveleyerek*) Yalanım yok, ben istemedim, istesem yapardım. Gözüm olmadı çok şeyde.

Akordeoncu, bir pasodoble¹ çalmaya başlayarak, bir süre meyhanenin etrafında dolanır, ardından içeri girer.

İkinci sahne

Karanlıkta, akordeona eşlik eden el çırpmaları. Bir kadın, son birkaç adımla dansını bitirir, gözden kaybolur. Çiftler, çalmaya devam eden müzik eşliğinde dans ederler. Sahne önünde, kapının hemen yanında bir masada, bakkal

1. İspanyolca "çiftadım" anlamına gelen bir Latin dansı. (Y.N.)

ve eczacı, sigaralarını tütürerek sohbet ediyorlardır. Tanrı Baba, ihtiyar bir meczup, sokağın karşısındaki evin eşliğinde duruyordur. Pèpe, genç bir berber, meydandan geçer, meyhaneye doğru yürür.

PÈPE

(*Yanımdan geçerken*) Ne var ne yok Tanrı Babam?

İHTİYAR

Neyim olacakmış?

PÈPE

Nasılsın diyorum, halin nasıl?

İHTİYAR

Kör mü gözün?

PÈPE

(*Elini burnuna götürür, meyhaneye girer.*) Hay sana hatır soranın! Huysuz herif!

Müşterilerin sohbetine karşır, meyhane sahibesi otuz beş yaşındaki Pilar'la şakalaşır.

İHTİYAR

Gözüm olmadı çok şeyde. Bir sağ ol, bir hoşça kal, Tanrı Baba'ya yeter. Yalanım yok. Bir sağ ol, bir hoşça kal, Tanrı Baba'ya yeter.

BAKKAL

(*Ellerini birbirine vurarak*) Yavrum bir bak buraya, kâğıtları getiriver.

BEN İHTİYAR SANTIAGO, BİR ÖMÜR YAŞADIM, MUTLULUK NEDİR BİLMEDİM. BABAM MADENCİYDİ, DEDEM DE, DEDESİNİN DEDESİ DE [...] KIŞ GELECEK, KAR YAĞACAK, ŞU DÜNYADA KİMSELER ADIMI ANMAYACAK.

1934 yılı, 5 Ekim'i 6 Ekim'e bağlayan gece... Asturyalı maden işçileri, sömürü düzenine, baskı rejimine, haksızlığa karşı isyan ateşini yakarlar. Bu ateşin, Oviedo'nun küçük bir kasabasında yaşayan insanlara ulaşması uzun sürmez.

Albert Camus'nün 1935 yılında, 22 yaşındayken Alger Emek Tiyatrosu'ndan üç dostuyla birlikte kaleme aldığı **Asturya'da İsyân**, 1934 yılında Asturya'da yaşanan işçi isyanını konu alır. 5 Ekim gecesi Asturyalı maden işçilerinin başlatmış olduğu grev, İspanyol hükümetince görevlendirilen ordu tarafından 19 Ekim günü bastırılmış, geride çok sayıda ölü, binlerce yaralı bırakmıştır. Oviedo halkı, kendini bir anda isyanın ortasında bulmuşken güç dengeleri değişecek, yeni şartlara göre yeni menfaatler belirlenecek, ahlaki değerler ve inançlar yeniden sorgulanacak, ilişkiler sil baştan düzenlenecektir. Savaş görmemiş genç bir delikanlı, ömrünün son günlerini yaşayan bir meczup, yıllardır bugünün hayalini kuran idealistler, bu kargaşada yerlerini arayan kadınlar, çok geçmeden savaşa dönüşen bu isyandaki yerlerini alacaklardır. İktidarın sahip olduğu muazzam gücün karşısında neticesi dünden belli bir mücadeleye giren bu insanların farklı öyküleri fakat ortak bir düşleri vardır.

Albert Camus'nün bütün oyunları Can Yayınları'nda.

9,5 TL
KDV DAHİL

